

АКО ИСКАТЕ
НЕЩО,
КАЖЕТЕ ГО
НА БЪЛГАРСКИ!

Европейска харта за регионалните или малцинствените езици

- ▶ Хартата задължава органите да гарантират, че можем да искаме устна и писмена информация или услуги на български и да ги получаваме на този език.

▶ coe.int/minlang

ЕЗИКОВ НАРЪЧНИК
БЪЛГАРСКИЯТ ЕЗИК
В УКРАЙНА

Европейската харта за регионалните или малцинствените езици е договор на Съвета на Европа, който защитава и подкрепя, освен други, и българския език в Украйна. Настоящият Езиков наръчник ви представя разпоредбите на Хартата, които Украйна трябва да прилага за българския език.

Нито Украйна обаче, нито Хартата сама по себе си може да защити вашия език. Основната отговорност за това е ваша. Българският език в Украйна ще оцелее само ако го използвате всеки ден и навсякъде. Трябва да бъде ясно: език, който се използва само в домашна среда, постепенно ще изчезне от употреба.

Не заключвайте своя език в дома си: приемете Хартата буквално и използвайте множеството възможности, гарантирани от нея, за да използвате българския в ежедневния публичен живот.

Използвайте го, не го изгубвайте.

ЦЕЛИ И ПРИНЦИПИ

По отношение българския език, на териториите, където той се ползва, и в съответствие с положението на българския, Украйна залага в основата на своята политика, законодателство и практика следните цели и принципи:

- ▶ признаване на българския език като израз на културно богатство;
- ▶ съобразяване с географската област на българския език, за да се гарантира, че съществуващото или новото административно деление не създава пречки за подпомагане на българския;
- ▶ необходимост от решителни действия за подпомагане на българския език с оглед неговото опазване.

Украйна се задължава да премахне, ако все още не го е направила, всички неоправдани различия, изключения, ограничения или предпочитания, отнасящи се до ползването на българския език и целящи да се обезсърчи или изложи на опасност неговото поддържане или развитие. Приемането на специални мерки в полза на българския език, които са насочени към подпомагане на равенството между ползващите български език и останалото население, или които са съобразени с неговите специфични условия, не се смята за акт на дискриминация срещу лицата, ползващи по-употребяваните езици.

Украйна се задължава чрез подходящи мерки да подпомага взаимното разбирателство между всички езикови групи в страната и в частност, да включва уважението, разбирателството и толерантността към българския език сред целите на образованието и квалификацията, съществуващи в страната, както и да поощрява масмедииите да следват същата цел.

При определяне на своята политика спрямо българския език, Украйна трябва да взема под внимание нуждите и желанията, изразени от групите, ползващи български език. Украйна се поощрява, ако е необходимо, да създава органи, които да съветват властите по всички въпроси, отнасящи се до българския език.

ОБРАЗОВАНИЕ

По отношение на образованието, на територията, където се ползва български език, съобразно положението на българския и без да се уврежда изучаването на официалния език (езици) в държавата, Украйна се задължава:

- ▶ да предоставя възможност за предучилищно образование, изцяло или в съществена част, на български език като средство за обучение, най-малко за онези ученици, чиито семейства го изискват и чиито брой се смята за достатъчен;
- ▶ да предоставя възможност за основно, средно, техническо и професионално образование, изцяло или в съществена част, на български език като средство за обучение, или да предвидят изучаването на български език като неразделна част от учебната програма, най-малко за онези ученици, чиито семейства го изискват и чиито брой се смята за достатъчен;
- ▶ да поощрява и/или разрешава създаването на университет или друга форма за висше образование на български език като средство за обучение, или благоприятни условия за изучаване на български език като предмети на университетското и висшето образование;
- ▶ да подкрепя и/или поощрява предлагането на български език като предмет за образование на възрастни или за следдипломно образование;

- ▶ да предприема мерки за осигуряване на изучаването на историята и културата, чието отражение е българският език;
- ▶ да предоставя основно обучение и допълнителна квалификация за учителите, призовани да прилагат мерките, предприети в рамките на образованието по български език;
- ▶ да създаде надзорен орган или органи, които да контролират взетите мерки и постигнатия напредък в организирането или развитието на обучението на български език, и да изготвят периодични доклади относно резултатите от своите проверки, които да стават обществено достояние.

■ По отношение на образованието на териториите, различни от тези, в които традиционно се ползва български език, Украйна се задължава, ако броят на ползващите български го оправдава, да позволява, поощрява или предоставя обучение на или по български на всички подходящи образователни степени (например, детски градини, начални, средни, технически и професионални училища).

СЪДЕБНИ ВЛАСТИ

■ По отношение на онези съдебни райони, в които броят на жителите, ползващи български език, оправдава мерките, уточнени по-долу, според положението на българския език и при условие че съдът не сметне ползването на предвидените в тази точка благоприятни условия за пречка пред правилното право-раздаване, Украйна се задължава:

- ▶ в наказателния процес, да предоставя възможност молбите и показанията, независимо дали писмени или устни, да не се считат за невалидни само защото са формулирани на български език, ако е необходимо, чрез използването на устен и писмен превод, без това да обременява заинтересованото лице с извънредни разходи;
- ▶ в гражданския процес и при съдебни дела по административни въпроси, да разрешава представянето на документи и доказателства на български език, ако е необходимо, чрез използването на устен и писмен превод.

■ Украйна се задължава да не отхвърля валидността по отношение на страните на правни документи, изготвени в страната, само защото са съставени на български език.

■ Украйна се задължава да осигурява наличието на български език на основните законови текстове и в частност на онези, които се отнасят за ползващите български, освен ако не са осигурени по друг начин.

АДМИНИСТРАТИВНИ ВЛАСТИ И ОБЩЕСТВЕНИ СЛУЖБИ

■ По отношение на местните и регионалните власти, на чиято територия броят на жителите, които ползват български език, е такъв, че оправдава изброените по-долу мерки, Украйна се задължава да разрешава и/или поощрява:

- ▶ ползването на български език в рамките на регионалната или местната власт;
- ▶ публикуването от местните и регионални власти на техните официални документи също и на български език;
- ▶ ползването от местните и регионални власти на български език в разискванията на техните представителни органи, без обаче да се изключва ползването на официалния език (езици) на държавата;
- ▶ употребата или приемането, при необходимост в съчетание с наименованието на официалния език (езици), на традиционни и правилни форми за географски наименования на български език.

■ За прилагане на възможността да се използва български език в отношенията с административните власти, Украйна се ангажира да удовлетворява по възможност молби от служители в обществените служби, които владеят български, за назначаване на територията, където българският език се ползва.

МЕДИИ

■ За ползващите български език на териториите, където българският език се говори, съобразно положението на български език, до степента на преките или непреки компетенции,

пълномощия или роля в тази област на държавните власти, и зачитайки принципа за независимост и автономия на медиите, Украйна се задължава:

- ▶ да взема подходящи мерки за това, предаванията да предлагат програми на български език;
- ▶ да поощрява и/или улеснява излъчването на редовни частни радиoproграми на български език;
- ▶ да поощрява и/или улеснява излъчването на редовни частни телевизионни програми на български език;
- ▶ да поощрява и/или улеснява производството и разпространението на аудио- и аудиовизуални продукти на български език;
- ▶ да поощрява и/или улеснява създаването и/или поддържането на най-малко един вестник на български език; или
- ▶ да поддържа подготовката на журналисти и друг персонал за медиите, използващи български език.

■ Украйна се задължава да гарантира свободата на прякото приемане на радио- и телевизионни излъчвания от съседни страни на български език и да не пречи на ретрансмисията на радио- и телевизионни излъчвания от съседните страни на български. Освен това, Украйна се задължава да гарантира, че няма да бъдат налагани никакви ограничения върху свободата на словото и свободното движение на информация посредством печатни издания на български език. Упражняването на тези свободи може да подлежи на правни ограничения.

■ Украйна се задължава да гарантира, че интересите на лицата, ползващи български език, ще се представляват или зачитат от онези установени със закон органи, които носят отговорност за гарантирането на свободата и плурализма на средствата за информация.

КУЛТУРНИ ДЕЙНОСТИ И ИНСТИТУТИ

■ По отношение на културните дейности и институти – по-специално библиотеки, видеотеки, културни центрове, музеи, архиви,

академии, театри и кинозалони, а също така литературни произведения и производство на филми, фолклорни форми на културна изява, фестивали и културно производствена дейност в областта на културата, включително, наред с другото, прилагането на нови технологии – на територията, на която се ползва български език и в границите на компетенциите, пълномощията и ролята на държавните власти в тази област, Украйна се задължава:

- ▶ да поощрява културните дейности на български език и разпространението на творби, създавани на български;
- ▶ да подпомага и развива дейностите по превода, дублажа, пост-синхронизацията и изготвянето на субтитри на и от български език;
- ▶ да гарантира, че органите, отговарящи за организирането и поддръжката на културни дейности от различен характер, ще вземат подходящи мерки за инкорпориране на знанието и ползването на български език и неговата култура в осъществяваните или поддържани от тях мероприятия;
- ▶ да поощрява прякото участие на представители на ползващите български език в предоставянето на материална база и планирането на културната дейност;
- ▶ да поощрява и/или улеснява създаването на орган или органи, отговарящи за събирането, съхраняването на копия и разпространяването или публикуването на творби, разработени на български език;

■ По отношение на териториите, различни от тези, на които традиционно се ползва български език, и ако броят на ползващите български го оправдава, Украйна се задължава да разрешава, поощрява и/или осигурява подходящи културни дейности и институти.

■ Украйна се задължава при провеждане в чужбина на своята културна политика да отделя съответното място на българския език и на културата, чието отражение е този език.

ИКОНОМИЧЕСКИ И СОЦИАЛЕН ЖИВОТ

— По отношение на икономическите и социални дейности Украйна се задължава за цялата страна:

- ▶ да забранява включването във вътрешните правилници на фирмите и в частни документи на каквито и да било клаузи, изключващи или ограничаващи ползването на български език, най-малко между лица, ползващи български език;
- ▶ да се противопоставя на прояви, целящи да пречат на ползването на български език във връзка с икономически и социални дейности.

ТРАНСГРАНИЧЕН ОБМЕН

— Украйна се задължава:

- ▶ да прилага съществуващите двустранни и многостранни спогодби, обвързващи я с държави, в които се ползва български език, или при необходимост, да се стреми да сключи такива спогодби по начин, който да спомага на контактите между лицата, ползващи български език в съответните държави, в областта на културата, образованието, информацията, професионалната подготовка и следдипломната квалификация;
- ▶ да улеснява и/или подпомага, в полза на българския език, трансграничното сътрудничество, особено между регионалните или местните власти, на чиято територия се ползва български език.

В допълнение към Европейската харта за регионалните или малцинствените езици, вие се ползвате и от **Рамковата конвенция на Съвета на Европа за защита на националните малцинства**. С този договор държавата подкрепя необходимите условия за това хора, принадлежащи към национални малцинства, **да запазват и развиват своята култура** и основните елементи на своята **идентичност (език, религия, традиции и културно наследство)**, и ги защитава от асимилиране. Рамковата конвенция гарантира правото да се използва малцинствен език в публичния живот и обхваща аспекти като наличие на **учебници**, право за създаване и управление на **частни образователни и обучителни институции**, право за използване на **собствени имена** и представяне на **имена на улици** на малцинствен език, право за публично показване на **частни надписи** на малцинствен език, ефективно **участие** в публичния живот (включително в неправителствени организации) и сключване на **споразумения за защита на малцинствата** с други държави.

АКО СРЕЩАТЕ ПРОБЛЕМИ

Органи или сдружения, създадени законно в Украйна, могат да предлагат на вниманието на Съвета на Европа въпроси, свързани с поетите от Украйна задължения в съответствие с Хартата. Такива заявления могат да бъдат изпращани на следния адрес:

European Charter for Regional
or Minority Languages
Council of Europe
F-67075 Strasbourg
minlang.secretariat@coe.int

Езиковите наръчници са създадени, за да представят преглед на разпоредбите, които се прилагат за всеки език, обхванат от Европейската харта за регионалните или малцинствените езици. Този наръчник за гражданите не заменя Хартата. За автентичния текст на всички разпоредби, приети от Страните, и списъка на регионалните или малцинствени езици, обхванати от тях, моля, вижте сайта на Съвета на Европа на адрес <http://conventions.coe.int>